

Eğitimde Ahlak ve Etik

Editörler:

Şükrü ADA

Fatoş SİLMAN

4. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Şükrü ADA - Prof. Dr. Fatoş SİLMAN

EĞİTİMDE AHLAK VE ETİK

ISBN 978-625-7052-43-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mart 2020, Ankara

4. Baskı: Mart 2022, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Ahlaki eylemlerimiz; birtakım alternatiflerle karşı karşıya kaldığımız gerçeğinin kabulü ile başlar. Buna göre bir kimse, bir zorluktan kurtulabilmek için yalan mı, yoksa doğru mu söylemesi gerektiği ile ilgili düşünmeye başladığı zaman alternatif düşünce tarzlarındaki lehte ve aleyhteki verileri ölçüp biçiyor demektir. Bu noktada vicdanın uyanmasına zemin hazırlamak için ahlaki duygunun uyanmasını sağlamak kaçınılmazdır. Bunun için de iyilik yapmanın, paylaşmanın güzelliği; yalan söylemenin, şiddetin kötülüğü, büyüklere saygı gibi ahlaki değerlerin benimsetilmeye çalışılması eğitiminin önemli bir görevidir. O halde aradığımız çözüm; alternatifler arasından doğru seçim yapmayı başarabilecek, zihinsel ve ahlaki gelişimi destekleyecek şekilde eğitim vermektir. Örneğin; savaşta asıl amaç düşmanı etkisiz hale getirmektir. Bu noktada etkisiz hale getirilecek düşman nedir? Açlık mı, yoksulluk mu, cehalet mi, kirlilik mi, ekonomik kriz mi, ahlaki çöküş mü? Bu düşman ne olursa olsun; güç, akıl, irade, inanç, strateji, sabır gibi birçok faktörün bileşkesine ihtiyaç vardır; ama tüm bunlar ahlaki boyuttan yoksunsa veya etik temelli değilse doğru bir noktada olduğumuzu söyleyemeyiz. Başka bir deyişle güçlerin bileşimi kaçınılmazdır ama doğru güçlerin bileşimini yapmak eğitimin görevi, dolaylı olarak etik bir lider olarak okul müdürü ve öğretmenlerin görevidir.

Hayat bazı zıtlıklardan ibarettir. Sevinç ile üzüntünün, zayıflık ve gücün, duygular ve aklın, doğru ve yanlışın, merhamet ve acımasızlığın, saldırı ve savunmanın, düş ile gerçeğin... Gerçek şu ki ne kadar birbirine karışmış olsa da biri varken öteki yoktur. Üzüntü hakimken sevinç yoktur, yalanın sürekliliğinde ahlakın yanılısıma olduğu gibi. Birey de tıpkı bu zıtlıklarda olduğu gibi zaman zaman içsel çatışmalar yaşayabilir. Eylem bir yöne giderken düşünce diğer tarafa gidebilir. İşte bu noktada etik eğitim devreye girer. Öğrencilere uzun eğitim yolculuklarında öğretmen adeta fener olur. Dolayısıyla öğretmenlerin, okul yöneticilerinin öncelikle mesleki etik ilkelere göre hareket etmeleri son derece önemlidir. Değerlerimizi korumak için neler yapmalıyız? Eğitim sistemimizde ne gibi düzenlemeler yapmalıyız ki insanların kendiliğinden doğruya yönelmesini, gücü keşfetmesini sağlayalım? Barış ve huzuru eğitimde uzun ince bir yol olarak tanımlayan değerli meslektaşım Aytac Açıkalın'ın söylediği gibi insanlar dünyaya kişisel özellikleri ile gelmektedirler. Çocuklar doğarken taraflı bir içgüdü, tercih, adaptasyon içermeyen ancak her şeyi öğrenmeye yetkin beyinleri ile gelirler. Bizim görevimiz eğitim yolu ile; değerlerimizle iç içe yaşamanın ön koşulu olduğu, düşünmekten ve üretmekten vazgeçmeden, doğruluktan ayrılmanın başta kendisi olmak üzerine tüm toplumun aleyhine olduğu, ahlaklı ve erdemli olmanın farkındalığı ve sürdürülebilirliği yönünde gelişimlerini sağlamaya destek olmaktır. O halde vermemiz gereken eğitim; bilgi aktarımından çok bireyin duyguları ve davranışlarına yönelik

olarak işlevsel uygulamalar içermelidir. Mantığımıza uymayan herhangi bir konuyu öğrenmekte zorluk çektiğimiz ve doğal olarak bunu davranışa dönüştürme aşamasına hiçbir zaman geçemeyeceğimiz göz önünde bulundurularak verilen bilgilerin ikna edici ve benimsetici olmasına dikkat edilmelidir.

Farkında olarak ya da olmayarak **etik olmayan bir eylemde bulunan kişiler için** Platon'un değerler felsefesinin temeline dayandırdığı "iyinin bilgisine sahip olmak isteği" ni zihinlerine kabul ettirebilmek bir çözüm olabilir. Çağımızın önemli etik felsefecilerinden olan İoanna Kuçuradi etik kavramlarını tarihsel bir perspektifle ele alarak etik sorunlara ışık tutan Platon, Aristoteles, Kant, Schopenhauer ve Nietzsche gibi ünlü filozoflardan bahseder fakat ekler; "her çağ kendi etik sorunlarını kendi tarihsel sorunları açısından ele almalıdır".

Ünlü düşünür Albert Camus'ta dünyadaki kötülüğün hep bilememekten geldiğini söyler ve iyiyi istemenin de farkındalık yoksa kötüyü isteme kadar zarar verebileceğini ekler. Bu noktada düşüncenin hem yönetici hem de üretici olduğunu söyleyebiliriz. Daha uyanık, daha bilinçli, daha farkında belki de daha farklı bir düşünce şekli...Tabii önce düşüncelerimizi, iyiyi, doğruyu seçme hakkımızın olduğunu idrak etmek gerek. Kişi kendi hatalarını görmeye başladığında ya da herhangi bir şeye bakma şeklini değiştirdiğinde kökten bir değişim yaşanır. Bu süreç bir eylemle ve farkındalıkla devam ederse gelişme ile sonuçlanabilir. Yani kendimizin ya da başka birinin gerçeğini anlamak için tek yapmamız gereken, bakış açımızı değiştirmektir. Stephen R. Covey'in "Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı" kitabında ifade ettiği gibi: "Kötülüğün yapraklarını kesen her bin kişiye karşılık, ancak bir kişi köküne saldırır." Biz de yaşantımızda çok önemli değişiklikler yapmak istiyorsak tutum ve davranışlarımızın kaynağı olan paradigmlar olan etik ve ahlakın üzerinde çalışmalıyız.

Tüm bunlar düşünüldüğünde topluma faydalı bireyler yetiştirme konusunda fayda sağlayacağını düşündüğüm bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen Fatoş SİLMAN, Şükrü ADA ve bölüm yazarlarının hepsine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Eserin alana katkı sağlaması temennisisiyle...

Prof. Dr. Münevver ÇETİN

Mart, 2020

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Şükrü ADA - Prof. Dr. Fatoş SİLMAN

1. Bölüm: Ahlak ve Etik (Ahlak ve etikle ilgili temel kavramlar ve teoriler; etik ilke, etik kural)

Doç. Dr. Rıdvan KÜÇÜKALİ - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7254-3723

Prof. Dr. Şükrü ADA - Bursa Uludağ Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3329-9494

2. Bölüm: İş ve Meslek Ahlakı/Etiği

Doç. Dr. Ahmet AKBABA - Hakkari Üniversitesi

3. Bölüm: Öğretmenlikle İlgili Mesleki Yeterlilikler, Kültür ve Değerler, Öğretmenlerin (Sosyo-Kültürel, Ahlaki ve Hukuki) Sorumlulukları

Doç. Dr. Sinan YALÇIN - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2372-9035

4. Bölüm: Eğitim ve Öğrenme Hakkı ve Öğretmenlikle İlgili Etik İlkeler

Dr. Öğr. Üyesi Nihan KORAN - Doğu Akdeniz Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4869-4171

5. Bölüm: Okulda ve Öğrenme Sürecinde Etik

Dr. Öğr. Üyesi Sarem ÖZDEMİR - Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9293-1683

6. Bölüm: Öğretmenlerin Paydaşlarla İlişkilerinde Etik İlkeler

Dr. Öğr. Üyesi İsa YILDIRIM - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0365-3480

7. Bölüm: Okulda ve Eğitimde Etik Dışı Davranışlar, Etik İkilemler, Sorunlar

Dr. Öğr. Üyesi Elif ÜNAL BOZCAN - Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

8. Bölüm: Okulda Ahlak ve Etik Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Canan ALBEZ - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5676-1827

9. Bölüm: Etik Bir Lider Olarak Okul Müdürü ve Öğretmen

Prof. Dr. Münevver YALÇINKAYA - Uluslararası Final Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8146-7766

Prof. Dr. Fatoş SİLMAN- Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

10. Bölüm: İş ve Meslek Hayatında Etik Dışı Davranışlar

Doç. Dr. Mehmet TEYFUR - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7573-0241

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

AHLAK VE ETİK

(Ahlak ve etikle ilgili temel kavramlar ve teoriler;
etik ilke, etik kural)

GİRİŞ.....	1
Ahlak	2
Ahlaki Yargılar.....	3
Ahlaki Eylemin Öğeleri.....	4
Ahlak ve Evrensellik.....	5
Evrensel Ahlak Yasasının Varlığını Reddedenler.....	5
Evrensel Ahlak Yasasının Varlığını Kabul Edenler	5
Etik	5
Etik İlke.....	6
Etiğin Temel Problemleri	6
İyi ve Kötü Etik.....	8
Mutlulukçu Etik.....	9
Özgürlükçü Etik	10
Determinasyon Etik.....	11
Ödev Etiği.....	12
Yararcı Etik.....	13
Varoluşçu Etik.....	14
Değer Etiği	14
Etiğin Temel Kavramları.....	15
Betimleyici Etik	15
Normatif Etik.....	16
Meta Etik	16
Pragmatik Etik.....	17
Ahlak ve Etik İlişkisi	18
Ahlak, Etik ve Eğitim	18
Kaynakça.....	19

2. BÖLÜM

İŞ VE MESLEK AHLAKI/ETİĞİ

Ahlak.....	21
Ahlakın Temelleri.....	23
Ahlak - Kültür İlişkisi.....	24
Etik Nedir	25
Etik ve Ahlak İlişkisi	26
Etik - Ahlak Ayrımı.....	27
Etik - Hukuk İlişkisi.....	27
Meslek Nedir	28
Meslek Etiği.....	29
Meslek Ahlakı	30
İş ve Çalışma Etiği.....	30
İş Nedir	31
İş Etiği	31
İş Ahlakı	32
İş Etiği ile İş Ahlakı Arasındaki İlişki	33
Kaynakça.....	34

3. BÖLÜM

ÖĞRETMENLİKLE İLGİLİ MESLEKİ YETERLİLİKLER, KÜLTÜR VE DEĞERLER, ÖĞRETMENLERİN (SOSYO- KÜLTÜREL, AHLAKİ VE HUKUKİ) SORUMLULUKLARI

Giriş.....	37
Öğretmenlerin Mesleki Yeterlilikleri	38
Mesleki Bilgi Yeterlik Alanı.....	40
Mesleki Beceri Yeterlik Alanı.....	41
Tutum ve Değerler Yeterlik Alanı.....	42
Öğretmenlik Meslek Ahlakı.....	43
Öğretmenlerin Çocuklara Karşı Ahlaki Sorumlulukları.....	45
Öğretmenlerin Ailelere Karşı Ahlaki Sorumlulukları.....	45
Öğretmenlerin Meslektaşlarına Karşı Ahlaki Sorumlulukları.....	45
Öğretmenlerin Toplumla Karşı Ahlaki Sorumlulukları.....	45
Öğretmenlikte Mesleki Değerler	45
Öğretmenlik Meslek Etiği.....	47

Öğretmenlik Meslek Etiği İlkeleri	48
Öğretmenlerin Hukuki Sorumlulukları	54
Devlet Memurlarının Hakları	56
Yasaklar	57
Öğretmenlerin Sosyo-Kültürel Sorumlulukları	58
Kaynakça.....	61

4. BÖLÜM

EĞİTİM VE ÖĞRENME HAKKI VE ÖĞRETMENLİKLE İLGİLİ ETİK İLKELER

Giriş	63
Eğitim ve Öğrenme Hakkı.....	63
Hak Temelli Eğitimin Prensipleri	66
Eğitime Erişebilme Hakkı	67
Her eğitim kademesinde eğitim alma	68
Mevcudiyet ve erişebilirlik.....	68
Fırsat eşitliği	68
Kaliteli Eğitim Hakkı	68
Kapsayıcı ve ilgili eğitim programı	69
Hak temelli öğrenme ve değerlendirme.....	69
Çocuk dostu öğrenme ortamları	69
Öğrenme Ortamlarında Saygı Görme Hakkı	70
Kimliğe saygı	70
Katılım hakkına saygı	71
Güvenliğe saygı	73
Öğretmenlik Mesleği ile İlgili Etik İlkeler	74
Kaynakça.....	77

5. BÖLÜM

OKULDA VE ÖĞRENME SÜRECİNDE ETİK

Eğitimde Etik	81
Okulun İşleyişinde Etik	82
Öğretmenlerin Öğretim Sürecinde Dikkat Etmesi Gereken Etik Unsurlar	83
Ders Planı.....	83
Sınıf İçinde	83
Öğrencilere İlişkin Etik Hak ve Sorumluluklar	87
Ücretsiz Devlet Eğitimi.....	87
Özgürlüğe İlişkin Haklar.....	88
Fiziksel Görünüş	89
Disiplin	89
Kişisel Haklar ve Sorumluluklar	90
Akademik Hak ve Sorumluluklar	91
Sorumluluklar.....	95
Okula yönelik sorumluluklar	95
Ebeveynlerin Hak ve Sorumlulukları	95
Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Öğretmenin Rolü	101
Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Yöneticinin Rolü.....	102
Okullarda Etik, Karakter ve Ahlak Eğitimi.....	103
Archibald Primary School, Middlesbrough	107
Co-operative Academy, Stoke on Trent.....	108
Thoresby İlkokulu, Hull.....	110
Kings Langley School, Hertfordshire.....	110
Sweyne Park School, Essex.....	111
Sonuç.....	113
Kaynakça.....	113

6. BÖLÜM

ÖĞRETMENLERİN PAYDAŞLARLA İLİŞKİLERİNDE ETİK İLKELER

Giriş.....	117
Öğretmenlerin İlişkilerinde Etik İlkeler	119
Öğretmenlerin Öğrencilerle İlişkilerinde Etik İlkeler	124
Sevgi ve saygı	125
İyi örnek olma, içtenlik ve dürüstlük	126
Anlayışlı ve hoşgörülü olma	127
Adil ve eşit davranma	127
Öğrencinin gelişimini gözetme	128
Öğrenciye ait bilgileri saklama	128
Olumsuz psikolojik durumları yansıtmama.....	128
Kötü muameleden kaçınma.....	129
Güvenli ortam sağlama	129
Öğrenci ile ilişkilerini kişisel menfaat sağlamak için kullanmama	129
Öğretmenin Eğitimcilerle İlişkilerinde Etik İlkeler	132
Öğretmenin Veliler ile İlişkilerde Etik İlkeler.....	135
Öğretmenlerin Okul Yönetimi ve Toplum ile İlişkilerinde Etik İlkeler	137
Öğretmenlerin İşverenle İlişkilerinde Etik İlkeler	138
Kaynakça.....	139

7. BÖLÜM

OKULDA VE EĞİTİMDE ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR, ETİK İKİLEMLER, SORUNLAR

Giriş.....	141
Okulda ve Eğitimde Etik Dışı Davranışlar	142
Etik Dışı Davranışların Nedenleri.....	148
Etik Dışı Davranışların Ulaştırılması	148
Etik İkilemler ve Etik Karar Verme Süreci	150
Etik İkilem (Çıkmaz)	150
Etik Sorunlar	153
Sonuç.....	157
Kaynakça.....	158

8. BÖLÜM

OKULDA AHLAK VE ETİK EĞİTİMİ

Giriş.....	161
Okulda Ahlak ve Etik Eğitimi	161
Öğretmenin Etik Eğitimi.....	165
Okul Yöneticisinin Etik Eğitimi	169
Öğrencinin Etik Eğitimi	172
Okulda Diğer Çalışanların Etik Eğitimi	176
Okulda Velinin Etik Eğitimi	177
Okul Etik Kurul ve Komisyonları.....	178
Sonuç.....	180
Kaynakça.....	181

9. BÖLÜM

ETİK BİR LİDER OLARAK OKUL MÜDÜRÜ VE ÖĞRETMEN

GİRİŞ.....	183
Etik	183
Liderlik.....	185
Etik Liderlik	185
Etik Bir Lider Olarak Okul Müdürü	188
Etik Bir Lider Olarak Öğretmen.....	189
Öğretmenlikte mesleki etik ilkeler.....	191
Öğretmenlik mesleğinde karşılaşılabilecek etik ihlallerden bazıları	192
Kaynakça.....	193

10. BÖLÜM

İŞ VE MESLEK HAYATINDA ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR

Giriş.....	197
Etik	198
Ahlaki Yoğunluk.....	199
Eğitim ve Öğretimde Etik.....	200
Eğitimde Etik Dışı Davranışlar	201

Ayrımcılık.....	201
Rüşvet ve Yolsuzluk.....	202
İhmal.....	204
Bedensel ve Cinsel Taciz.....	204
Hakaret ve Küfür.....	205
Kötü Alışkanlıklar.....	205
Görev ve Yetkinin Kötüye Kullanılması.....	206
İstismar (Sömürü).....	206
Etik Dışı Davranışların Nedenleri.....	206
Meslek Etiği.....	207
Okul Yöneticilerinin Meslek Etiği.....	208
Yükseköğretim ve Etik.....	209
Gerçeğe Uygunluk.....	210
Bilimsel Araştırmanın Zarar Vermemesi.....	210
Sorumluluk ve Haklar.....	210
Yazarlar.....	211
Kaynak Gösterme ve Alıntılar.....	211
Bilim İnsanı ve Akademik Etkinliklerde Etik.....	211
Okul, Sosyal Medya ve Etik.....	211
Etik Olmayan Davranışlar.....	213
Kaynakça.....	214
Yazarlar Hakkında.....	217

1. BÖLÜM

AHLAK VE ETİK

(Ahlak ve etikle ilgili temel kavramlar ve teoriler; etik ilke, etik kural)

Doç. Dr. Rıdvan KÜÇÜKALİ - Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Şükrü ADA - Bursa Uludağ Üniversitesi

“Herkes insanlığı değiştirmeyi düşünür ama bu değişime kendisinden başlamayı düşünmez.”

Victor Hugo

GİRİŞ

İnsanlar zaman zaman içinde yaşadıkları toplum ve dünyayı daha iyi tanımak için bir takım sorular sorar ve bu sorulara buldukları cevaplarla sosyalleşme ve iletişim becerilerini geliştirirler. Böylece kendini ve içerisinde bulunduğu toplumu tanıyan insan daha sağlıklı ilişkiler kurarak yaşam kalitesini artırır. Çünkü hızla gelişen ve değişen günümüz toplumları ve bunların içerisinde yer alan insanlar bu değişim ve gelişime ayak uydurmak zorundadır. Yoksa hayat onlar için çekilmez olur. Bu değişim ve gelişim faaliyetleri toplumların kendilerinin oluşturduğu kuralların değişmesine ve bu kurallarda farklılıkların oluşmasına neden olur. Bazı insanlar bu değişim ve gelişimin toplumdan başlaması gerektiğini söylerler de, bazıları da, insanın öncelikle kendisini değiştirmesigerektiğini söylerler. Ancak bu tür tartışmaların hangi tarafında yer alırsak alalım sonuçta ortak bir yaşam alanında, oluşturulmuş ortak eylemlerde bulunmak zorundayız. Bunu oluşturamazsak içerisinde yer aldığımız hayata dair yaşam kalitemiz düşer, bu hayat bizim için zevksiz hale gelir. Zaten günümüz toplumları kendi değerlerini, kurallarını kendileri oluşturur. Bunun için de toplumların kendileri tarafından oluşturulmuş bu değer ve kuralları evrenselleştirmeleri zordur (Poole, 1993:6). Bu bağlamda toplumlar incelendiğinde onların sahip olduğu iyi- kötü, güzel- çirkin, anlayışlarında da farklılıklar görülür. Hatta ahlak kavramları ve değer sistemleri açısından da

sadece toplumlar değil, bireylerin de birbirinden farklılıklar gösterdiği bilinmektedir. Özellikle bu farklılıklar bireylerin ahlak anlayışlarından, dini inanç sistemlerinden ve bireysel düşünme biçimlerinden kaynaklanmaktadır (Aydın, 2001:6). Zor olsa da bu farklılıkların ortak anlamda evrenselleştirme çabası zaman zaman sürdürülmektedir.

Değişim ve gelişim dünyada farklılıkları artırmakta, bu da insanların birbirleriyle olan ilişkilerini, insanların toplumla olan ilişkilerini ve toplumların diğer toplumlarla olan ilişkilerini etkilemektedir. Var olan bu ilişkiler olumsuz anlamda etkilendiğinde özellikle ahlaki bunalımlar ve krizler sorgulanmaya başlanmaktadır (Lipson, 2003:28-29). Çünkü toplumlar yaşadıkları coğrafyalarda kendilerine göre doğru- yanlış, iyi – kötü anlayışları ortaya koyarlar. Birtakım olayları da bu sahip oldukları anlayışlar doğrultusunda değerlendirirler. Buradaki amaç toplum içerisindeki ilişkilerin en ideal şekilde düzenlenmesini sağlamaktır. Bunun için de toplumların ve bireylerin sahip oldukları değer yargılarının daha sağlıklı anlaşılabilmesi açısından ahlak ve etik kavramlarının iyi bilinmesi gerekmektedir.

1.1. AHLAK

Baş döndürücü bir hızla değişen ve gelişen toplumların gelişmişlik düzeyleri, bu toplumların birbirleriyle olan ilişkileri ve bu toplumları oluşturan bireylerin birbirleriyle olan ilişkileri, bunların yanı sıra teknolojik ve iletişim alanındaki gelişmeler, bilginin elde edilmesi ve kullanılması biçimleri, bu bilgilere sahip olma biçimleri, bütün bunların yanı sıra artan rekabet sürecinde büyük toplumların başını çektiği küreselleşme faaliyetleri ve bu faaliyetlerin oluşturduğu haksız rekabet ortamları, iyi ve kötü anlayışındaki farklı bakış açıları ve, ek taraflı çıkar ilişkileri beraberinde ahlak ve etik tartışmalarını getirmiştir. Bu bağlamda günümüz modern toplumlarının en önemli sorunlarından birisi toplumu oluşturan bireyler arasındaki ilişkileri olumlu anlamda geliştirecek ortak davranış biçimleri, toplumun bütün bireyleri tarafından kabul görmüş değer ve kuralları oluşturabilmektir. Ancak, toplumsal yararı artırabilmek ancak iyi yetiştirilmiş insan ilişkileri ile mümkün olacaktır. Bunun tek yolu o toplumu meydana getiren bireylerde, toplumun oluşturduğu değerlerin benimsenmiş olması ile mümkün olacaktır. Bu da ancak toplumsal değerleri benimsemiş insanlarla mümkün olacaktır. Ayrıca bir toplumun etkili olabilmesi için yeni nesillere o toplumun normlarının en uygun bir şekilde kazandırılması gerekmektedir. Bu da ahlaki kuralların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ahlak: İnsanın doğasında bulunan kötü olabilme özelliğinden uzaklaştırılması, iyi olma yönünün geliştirilmesi, kişilerarası ilişkilerin iyi yönde oluşturulması ve mümkünse bütün insanların kabul ettiği davranışların belirlenmesine